

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-ter. I.
Egyes számok kaphatók: a dohánytőzsdákban.

Széchenyi Viktor gróf jelentése az iskolákról.

T. Közigazgatási Bizottság!

Az 1908. XXVII. tc. helyes végrehajtásáról meggyőződést szerzendő, február hó 16, 17, 18 és 19-én Schaller Flóris kir. tanfelügyelő ur kíséretében körutat tettem a mőri járás német lakosságu községeiben és ott az iskolákban a magyar nyelv tanításában elért eredményt alapos vizsgálódás tárgyává tettem. Kötelességemnek tartom a tapasztaltokról a közigazgatási bizottságnak alábbiakban jelentést tenni.

Egynéhány kivételtől eltekintve a magyar nyelv tanítása körül nem tapasztaltam azt az eredményt, mely hazafiás magyar szempontból teljesen kielégített volna. Ennek oka nem keresendő azonban a németajkú lakosságnak a magyar nyelv elsajátítása iránti ellenszenvében, vagy egyáltalán faji vagy felekezeti türelmetlenségben; hanem keresendő egyrészt az értelemnélküli tanításban, egynéhány esetben a tanítók hanyagságában és másrészt azon laza felügyeletben, melyet e tekintetben az egyházi hatóságok a felekezeti iskoláik felett gyakorolnak.

De beszéljenek maguk a részletek, melyeket az alábbiakban időszerinti egymásutánban felsorolok:

Guttamási. 16-án reggel fél 9 órakor a Guttamási iskolába érkezünk; a 43 tanköteles közül csak 1 hiányzott ugyan, a tanító azonban nem volt jelen.

Jövetelünket úgy látszik észrevette, és lakásától, mely az iskola udvarán van, közvetlen utánunk belépett és midőn késedelmeért kérdőre vontam, zseboráját mutatta, amely akkor tényleg pont 8-at mutatott.

Faubl József tanító csak 3 hónap óta működik itt és mivel vizsgáját még nem tette le, azon menetsége is tekintetbe veendő, hogy idejének bizonyos részét tanulásra kell fordítania, mindezen enyhítő körülmények számbavétele mellett is megállapíthatom, hogy működésének eredménye teljesen nemleges. Ezen nemleges eredmény azonban azt mutatja, hogy ezen iskolában már évek óta nem, vagy alig tanítottak magyarul valamint, mert még a 4-ik osztályban sem tudtak a gyermekek a legelemibb tárgyak: mint pék, fa, kár, kereszt, magyar nevet; jellemző, hogy egy fiút kivéve az egész iskolában senki sem tudta, hogy milyen vármegyében lakik, bár e kérdést németül intéztem hozzájuk.

Az 1908 XXVII. t. cz.-ben előirt magyar cimer még nincs a bejövő fölött elhelyezve.

Bakonysáki. Tanító Borsodi Béla, 2 év óta működik, államségélyt élvez, 53 iskolaköteles közül csak 2 hiányzott. A magyar tanítói eredményt kielégítőnek láttam, a menyiben a 4 osztályu tanulók gondolataikat elég jól tudják magyarul kifejezni.

Istimér. Két tanteremes iskola. I. II. III.

osztály van egyik tanteremben, itt 108 tanköteles közül hiányzott 2, tanító Rácz János, egy év óta működik itt, államségélyt élvez, szép fegyelmet tart és tekintettel a nagyszámu tanítványra, elég szép eredményt mutathat fel.

A másik tanteremben a IV. V. VI. oszt. van elhelyezve; 74 tanköteles közül hiányzik kettő; Schüller Lajos főtanító 15 éve működik itt. De dacára ennek és konstátálható szorgalmas tanulásnak eredményt alig-alig tud felmutatni. Ezen körülményt azzal magyarázom, hogy tisztán az értelem nélküli szajkózásra, nem a tanításra helyezi a súlyt. A történelemből vagy természetrajzból a a gyermekek egész s-okat tudnak könyv nélkül magyar nyelven elhadarni, de ha kérdést intéz az ember hozzájuk, látja, hogy az elhadartakból egyetlen egy szónak az értelmét sem tudja. Itt egy 3-ik tanteremnek felállításá egetően szükséges.

Balinka. 92 tanköteles közül hiányzott 6. Tanító Holub János, 14 éve működik, államségélyt élvez. Dacára annak, hogy ezen tanító Ausztriából származik és 20 éves koráig maga sem tudott magyarul. A tanítás eredménye egyenesen meglepő. Már az első osztályosok minden tárgyat, mely fogalomkörükbe esik, magyar névén ismernek, a nagyobbak pedig majdnem hiba nélkül beszélnek a magyar nyelvet. A hazai történelmet, hazafiás verseket kitünően tudnak, figyelmek és fegyelmoezettek.

Pusztasárm. Rom. kath. iskola, 2 tanteremes, az I. és II. oszt. 105 tanköteles egy piciny szobában szorong egymáshátán, heten ülnek egy padban s oly szorosan vannak, hogy iráskor egy részt mindig ki kell állítani. Tanítónő: Farádi Mária 1 1/2 év óta működik, az eredmény talán a kritikán aluli elhelyezés következtében, nagyon alatta maradt a közepesnek. A másik tanteremben a III. VI. o. nyér elhelyezést. Tanító Szentés Ferenc, 25 éve működik itt. Istennek hála, hogy ezen ember működésének végére ért és nyugdíjaztatása folytán a község és magyar kultusz szolgálatától mihamarabb megszabadul.

Iskolája okvetlenül a legrosszabb mind azok közül, melyek itt felsorolva vannak. A talált botrányos *minstelnenségekre* csak azért nem terjeszkedem bővebben, mert ha Szentési Ferenc nem lenne már is nyugdíjazva, okvetlenül fegyelmi eljárást kellene ellene indítványoznom. A dolog illusztrálására csak annyit jelzek, hogy még a VI. oszt. között sem találam olyat, ki a megye járásait fel tudta volna sorolni.

Ág. ev. iskola 2 tanteremes az egyikben I-III. oszt. 106 tanköteles van elhelyezve, hiányzott 9. Tanító Fuhrmann János 1 1/2 éve működik államségélyt élvez. A tanító eredményéről csak annyit mondhatok, hogy talán egy árnyalattal jobb, mint a hat iskola megfelelő osztályaiban, de még mindig alatta marad a közepesnek. A gyermekek figyelmetlenek, kérdésre hangosan válaszolni nem tudnak, a tanteremben mindenféle szemléltető kép, sőt a vármegye térképe is hiányzik.

A másik tanteremben a IV-VI. oszt.-ok vannak 54 tankötelesből hiányzott 5. A magyar cimer még nincs a falon elhelyezve, az iskola felszerelése nagyon hiányos. Tanító Warm Károly másfél éve működik, a tanítás eredménye

közepes, de úgy tapasztaltam hogy itt nem szorgalom hiánya, de a szajkószerű tanítás okozza a jobb eredmény elmaradását.

Bakonysárhány 2 tanteremes iskola I-II. oszt. 84 tanköteles van Tanítónő Szigetvári Mariska, 2. éve működik. Az elért eredmény legfényesebb és szinte bámulatra méltó, hogy moányit képes jóakarát, ügyesség és értelem mellett egy lelkiismeretes tanerő elérni.

Az elért fényes eredményhez a kitünő tanítónő személyén kívül hozzá járul az is, hogy az osztály bőségesen fel van szerelve szemléltető képekkel, melyek a gyermek figyelmét megragadják, de a tanítót is önkénytelenül irányítják, hogy mely uton vezesse tanítványai gondolkozását.

Ezen szemléltető képek a falusi élet összes ágazatait felölelik egy a mezőgazdaság, valamint a falusi kézművesség minden mozzanatát feltűntetik és ezek kapcsán a tanító a falusi gyermek mindennapi életében előforduló összes fogalmak magyar neveit könnyen betaníthatja. Nem bírom eléggé ajánlani a t. közög. bizottságnak, hogy ilyen szemléltető képek, mentől nagyobb számu beszerzését ajánlja az iskolának.

A másik tanteremben a III-VI. oszt. 82 tankötelese van elhelyezve. Itt úgy az előirt nemzeti zászló valamint a magyar cimer és hymmus hiányzanak. Tanító Scharf már nyugdíjazva van, de mivel a pályázat idáig eredménytelen volt, még ideiglenesen tanít; a menyinyiben az ő működését egyáltalán tanításnak lehet nevezni. A tanítás eredménye ugy szólnán, nemleges és csak ékes bizonyítékta Szigetvári Mariska ambíciójának, hogy azon körülmény miszerint az ő általa elért kitünő eredmény a felsőbb osztályokban nemhogy fejlesztetik, de egyenesen megsemmisítetik, munka kedvét még idáig meg nem szegte.

Nagyon óhajtott, hogy a megüresedett állás sürgősen betöltsék. Az új tanítókat sok pótolni valója lesz.

Mór. A rom. kath. felekezethez tartozó iskolában a leányok oktatása majdnem kivétel nélkül a Megváltóról szerzett apácarend kezeiben van, a mely rendnek működéséről csakis a legnagyobb dicséret és elismerés hangján szólhatok: Egy óvodában és 5. tanteremben tanítanak, melyekben példás rendet és tisztaságot tartanak fenn. A felsőbb osztályokban a leánykák tökéletesen beszélnek a magyar nyelvet, a nevelés kránya a leghazafiasabb.

A tanterem a következők: ugynevezett belső iskola, ebben az intelligensebb község gyermekei, 37 tanköteles magasabb tandj mellett nyér oktatást. Az I. oszt. 94 tanköteles. II. oszt. 96, III. oszt. 104 és a IV. V. VI. osztály 120 tankötelessel. Még egy-két tanterem felállítását itt feltétlenül szükséges, de tudomásom szerint a kath. iskolaszék e tekintetben az előkészítő munkálátot meg is tette.

A fiúiskolában a tanítási eredmény ugyan kielégítő, de távoiról sem mérközhetik a leányiskolában elért fényes eredménnyel. Az általam megtekintett fiúiskolák a következők:

Róm. kath. fiúiskola:

I. tanterem: I. II. oszt. 54 tanköteles, ta-

SÖVEGJÁRTÓ JÁNOS

VASZON, ASZTALNEMŰ ÉS ÁGYNEMŰEK ÁRUHÁZA, SZÉKESFEHÉRVÁR,
— BARÁTOK ÉPÜLETE, AZELŐTT ÖZV. HANEL ANTALNÉ-FÉLE ÜZLETHELYISÉG. —

darabválasztás az 5 szempontjából nagyon kedves volt. Egyébként azonban álomba ringató. Dickensnek minden regényében a mély, de angol humor csillog, aztán gyönyörködött a stylus bűbája, — de mindez regénytemának átalakítva a figyelem megerősítését kívánja. Pláne a mi színházunk apparátusbeli hiánya sokat nélkülözöttek velünk, a mi egy nagy színházban pótolta volna a regény származásbeli hiányosságait. A nehéz munka egyébként a többi szereplőket is megviselte, Kovács, Déri minden jóakarataikat mentettek, pedig egészen speciális alakítást farragott a kellemetlen szerepéből. Mindez azonban nem tudta velünk feledtetni a fátorgó hiányokat. Meg kell azonban említenünk a 6 éves kis Fábrián Bözsike remek játékát, a ki most már másodízben mutatta meg, hogy aranyos perceket szerzett a publikumnak.

A közönség díszes volt, minden páholyt megtöltött, sok virágot hozott, aztán tapsolt, éljertzelt annyit, mint a mennyit valóban megérdemelt az, a ki mindenkinek a szeretetét kiérdemelte.

Szerda, márc. 10.

Vasgyáros. Ohnet erőteljes koncepciójú darabja, a Vasgyáros ment — üres ház előtt. Hiába az Erdésleány irigylésre méltóan elhódítja az alkonyuló színészazon darabjaitól a közönséget. A művészi izlés; de vegyük azt ami nálunk legjobban nyom a latban, a zseb, kölcsönösen az igazgató és közönség zsebe — nemszert vele. A Vasgyáros előadása nem tartozik az első rangú sikerek közé. Verő Janka is csak egyes jelenetekben vált ki, Kovács, Déri is kímélte erejét. Egyedül Sinkó Gizike volt elemében, tegnapi jutalomjátéka folytatásaként ma is — jutalmazta virgonc játékával a közönséget.

MEGHÍVÓ.

A VÁLI FOGYASZTÁSI SZÖVETKEZET
1909. évi március 21-én délután 3 órakor
— tartja az 1908 évet záró —

Rendes Közgyűlését

a szövetkezeti korcsma helyiségében,
melyre a tagokat tisztelettel meghívja.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Az 1908. évi zárszámadások tárgyalása.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság számára a felmentvény megadása.
4. A tiszta nyereségyelosztására vonatkozó igazgatósági ajánlat tárgyalása.
5. Az alapszabályok 26. 27. §. értelmében a belépő vezetőség és felügyelő-bizottság választása.
6. Esetleges indítványok.
7. Két tag kiküldése a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére.

Ezen meghívó, továbbá a mérleg, a veszteség-nyereség számla, a be és kilépett tagok száma, a Szövetkezet tagjainak névsora üzletrészek feltüntetésével, a Szövetkezet üzlethelyiségében f. é. március hó 6-ától a közgyűlés napjáig közzemlére kifüggesztett.

Vál, 1908. március 5.

Az Igazgatóság.

Ujabb rendszerű kocsik!

HIRTLING PÁL
KOCSIGYÁRTÓ

Üzlet: Tolnai-utca 16. Székesfehérvár Raktár: Simor-utca 35.

Raktáron tartok minden fajtájú kész ruganyos kocsit, kész korbákat, kerekeket és a hozzá tartozó farészeket.

A n. é. közönség b. figyelmébe ajánlom kocsifényező és nyerges ————— műhelyemet. —————

A kocsigyártáshoz tartozó összes javításokat jutányosan s gyorsan eszközölöm.

Hirdetések jutányos áron felvételnek a kiadóhivatalban, Szt-István-tér.

Váli Fogyasztási Szövetkezet zárszámadása az 1908. üzletről.
Mérleg-számla.

V a g y o n		K.	f.	T e h e r		K.	f.
Készpénzkészlet 1908 decz. 31-én		55	—	443 db. üzletrész á 10 korona	4430	—	
Árukészlet		6335	08	Áruhitelzők	3065	59	
Ingatlan számla vételárban		7000	—	Kölcsön számla	7350	—	
Adók		1966	33	Tartalék alap	1047	23	
Felszerelés	1049	20		Egyenleg 25% tart. alapé	160	44	
20% leírás	209	84	839	5% segélyalap	32	08	
Alakulás	355	88		70% tisztanyereség	449	26	641
20% leírás	71	17	284				78
Értékpapírszámla biztosítás 1909-re		44	12				
1 drb. üzletrész hátralék		10	—				
		16534	60				18534
							60

Vál, 1908. december 31-én.

Chay Antal, elnök.

Gerecze Ambrus, alelnök.

Deym Béla, titkár.

Balog András, Keresztes István, Kecskés István, Keresztes Mihály, Lagy László, Dobrándi Sándor, Csincsa János, Bencze János, Horváth József, Zsigmond László, Zsigmond Márton, Galambos Gábor, Varga Ferenc, Gőbölös János, Csókás László, Ravasz Lajos, Csincsa János ács, Vindisch Lajos, Szabó Antal, Németh János, Csókás András, D. Nagy András igazgatósági tagok.

Üzleteredmény-számla.

K i a d á s		K.	f.	B e v é t e l		K.	f.
Házbér		340	—	Nyers bevétel	7432	86	
Személyzet fizetése		1478	—				
Szállítási költség		730	98				
Üzleti költség		1246	68				
Adók		1671	93				
Felszerelés 20% leírás	209	84					
Alakulás 20% leírás	71	17					
Kölcsöntörlesztés		1000	—				
Kamat		235	—				
Tiszta nyereség		449	26				
		7432	86				7432
							86

Ezen mérleg és üzleteredmény számla a felügyelő bizottság által megvizsgáltván rendben és a kereskedelmi törvényekkel megegyezőnek találtott.

Milasevics János, felügy. bizottsági elnök. **Varga István, Gaál Mihály, Kürmendi István, Nagy Sámuel** felügy. bizottsági tagok.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában Székesfehérvárott.